

บทที่ 3

วิธีการศึกษา

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ความพึงพอใจและการใช้ประโยชน์ของผู้ชมที่มี ต่อรายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ทาง สถานีโทรทัศน์ทีวีไทย ” โดยผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยในรูปแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยมีวิธีการดำเนินการศึกษา ดังนี้

1. วิธีการสุ่มเลือกรายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย
2. เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง
3. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา
4. วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง
5. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา
6. แนวคำถามการสัมภาษณ์สนทนากลุ่ม (Focus Group)
7. การเก็บรวบรวมข้อมูล
8. การวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 วิธีการเลือกรายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย

วิธีการเลือกรายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ทาง สถานีโทรทัศน์ทีวีไทย ผู้วิจัยได้จำแนกประเภทของรายการที่มีความสัมพันธ์ต่อการแบ่งกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ดังนี้จำแนกประเภทของรายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย ออกเป็นประเภทละ 1 รายการตามเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของรายการจากนั้นผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โดยผู้วิจัยจะคัดเลือกรายการที่มีการส่งเสริมวัฒนธรรมในรูปแบบต่างๆ ดังต่อไปนี้

- รายการพินิจนคร เป็นรายการสารคดีเชิงประวัติศาสตร์ เนื้อหาของรายการนำเสนอเกี่ยวกับมรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) เช่น โบราณสถาน อนุสรสถาน เป็นต้น และความเป็นมาของสถานที่สำคัญๆ ต่างๆ ในประเทศไทย

- รายการviksyam เป็นรายการสาระบันเทิงที่น่าสนใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมร่วมสมัย (Living or Contemporary Cultural) เช่น เรื่องของภาษาและวรรณศิลป์ การพูด การอ่าน และการเขียน การแสดงออกถึงกิจกรรมการพาท บุคลิกภาพนิสัยใจคอ โครงสร้างทางสังคม ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนในอดีต
- รายการภัตตาหารบ้านทุ่ง เป็นรายการสาระประโยชน์ที่น่าสนใจเกี่ยวกับวัฒนธรรมร่วมสมัย (Living or Contemporary Cultural) เช่น เรื่องการทำมาหากิน อาชีพ รูปแบบการดำรงชีพ วัฒนธรรมการบริโภคอาหาร การแต่งกาย การผลิตงานศิลปะ รวมถึงที่อยู่อาศัย การอยู่ร่วมกันในหมู่เครือญาติ ความสัมพันธ์ของชุมชนด้วย เป็นต้น

3.2 เกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ผู้ที่สามารถเป็นตัวแทนในการสัมภาษณ์ต้องมีประสบการณ์ในการชมรายการรายการพินิจนคร รายการviksyam และรายการภัตตาหารบ้านทุ่งอย่างน้อย 1 ครั้ง

- ผู้ชมระดับสูงคือ ผู้ที่มีการศึกษาในระดับปริญญาโทขึ้นไป มีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับดีมาก มีรายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 40,001 บาทขึ้นไป เป็นกลุ่มคนที่มีหน้าที่การงานมั่นคง และได้รับการยอมรับจากสังคม ได้แก่ กรรมการผู้จัดการ บริษัท มาเบลล์กรุ๊ป จำกัด อาจารย์มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ปรึกษาด้านเทคโนโลยีกรุงเทพมหานคร แพทย์ประจำโรงพยาบาลพญาไท 2 ผู้บริหารกลุ่มกระดาษ เครือปูนซีเมนต์ไทย อาจารย์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งเป็นผู้เปิดชมรายการพินิจนคร รายการviksyam รายการภัตตาหารบ้านทุ่ง ทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย

- ผู้ชมระดับกลาง คือ ผู้ที่มีการศึกษาในระดับปริญญาตรี มีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับปานกลาง อยู่ระหว่างวัยทำงาน มีรายได้ต่อเดือน ระหว่าง 7,001-40,000 บาท ได้แก่ พนักงานบริษัทโฆษณา สจ๊วต พนักงานบริษัทเทอร์แกไนท์ แอร์โฮสเตรส พนักงานบริษัท บ๊อบบี้บราวไ ทยแลนด์ จำกัด และพนักงานบริษัทโตโยต้า ไทยแลนด์ จำกัด ซึ่งเป็นผู้ที่เปิดรับชมรายการพินิจนคร รายการviksyam รายการภัตตาหารบ้านทุ่ง ทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย

- ผู้ชมระดับล่าง คือ ผู้ที่มีผู้ที่มีการศึกษาในระดับต่ำกว่าปริญญาตรี มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างขัดสน มีรายได้เล็กน้อย รายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 7,000 บาท อยู่ในกลุ่มผู้ในแรงงาน มีทักษะความรู้ทางด้านวิชาชีพมากกว่าทางด้านวิชาการ ได้แก่ แม่ค้าตลาดสด แม่บ้านทำความสะอาด

ช่างเสริมสวย แม่ครัวทำอาหาร และรับจ้างทั่วไป ซึ่งเป็นผู้ที่เปิดรับชมรายการพินิจนคร รายการวิกสยาม รายการภัตตาคารบ้านทุ่ง ทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย

3.3 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา

1. ผู้ชมระดับสูง

กลุ่มคนที่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพ เช่น แพทย์ อาจารย์ เจ้าของกิจการขนาดกลาง และคนระดับบริหารในองค์กรต่างๆ ซึ่งสมาชิกในกลุ่มนี้ส่วนมากจะจบการศึกษาระดับมหาวิทยาลัย และเป็นมันสมองของสังคม มีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับดีมาก มีรายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 40,001 บาทขึ้นไป เป็นกลุ่มคนที่มี หน้าที่การงานมั่นคง และได้รับการยอมรับจากสังคม ได้แก่ กรรมการผู้จัดการ บริษัท มาเบลล์กรุ๊ป จำกัด อาจารย์ มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ปรึกษาด้านเทคโนโลยีกรุงเทพมหานคร แพทย์ประจำโรงพยาบาลพญาไท 2 ผู้บริหารกลุ่มกระดาศ เครือปูนซีเมนต์ไทย อาจารย์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ซึ่งเป็นผู้เปิดชมรายการ พินิจนคร รายการวิกสยาม รายการภัตตาคารบ้านทุ่ง ทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. คุณวุฒิไกร เจริญกิจพัฒนา อายุ 40 กรรมการผู้จัดการ บริษัท มาเบลล์กรุ๊ป จำกัด
2. คุณวัฒนพล พินิจภูวดล อายุ 39 อาจารย์มหาวิทยาลัยมหิดล
3. แพทย์หญิง มาณวิภา กลมนรนาถ อายุ 35 แพทย์ประจำโรงพยาบาลพญาไท 2
4. คุณปรีทัศน์ พูลผล อายุ 43 ที่ปรึกษาด้านเทคโนโลยีกรุงเทพมหานคร
5. คุณเอกราช ศิลณรงค์ อายุ 44 ผู้บริหารกลุ่มกระดาศ เครือปูนซีเมนต์ไทย
6. คุณภาจวิทย์ กล้าหาญ อายุ 39 อาจารย์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

2. ผู้ชมระดับกลาง

คนโดยเฉลี่ยในสังคมประกอบด้วยพนักงานที่ไม่ใช่ฝ่ายบริหาร เจ้าของธุรกิจขนาดเล็ก หัวหน้าช่าง และพนักงานออฟฟิศระดับล่าง มีฐานะทางเศรษฐกิจในระดับปานกลาง มีรายได้ต่อเดือนระหว่าง 7,001-40,000 บาท ได้แก่ พนักงานบริษัทโฆษณา สจ๊วต พนักงานบริษัทออร์แกนิก แอร์โฮสเตส พนักงานบริษัท บ๊อบบี้บราวไทยแลนด์ จำกัด และพนักงานบริษัทโตโยต้า ไทยแลนด์ จำกัด ซึ่งเป็นผู้ที่เปิดรับชม รายการ พินิจนคร รายการวิกสยาม รายการภัตตาคารบ้านทุ่ง ทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. คุณสวพัฒน์ โรจนพฤษ อายุ 32 อาชีพพนักงานบริษัทโฆษณา
2. คุณณัฐวุฒิ พลระภิญญ อายุ 30 อาชีพสจ๊วต

3. คุณอศิระ กฤษณโสภา อายุ 33 อาชีพพนักงานบริษัทออร์แกนิก
4. คุณณทิพย์ เพิ่มนาม อายุ 32 อาชีพแอร์โฮสเตส
5. คุณศิริวิวัฒน์ โชติช่วงพัฒน์ อายุ 33 อาชีพพนักงานบริษัท บิ๊อบบี้ราวไทยแลนด์
6. คุณวิภาดา ศิริกุล อายุ 33 อาชีพพนักงานบริษัทโตโยต้า ไทยแลนด์

3. ผู้ชมระดับล่าง

ผู้ที่มีผู้ที่มีการศึกษาในระดับต่ำ เป็นกลุ่มคนจนที่มีทักษะความรู้อยู่บ้างและเป็นชนกลุ่มใหญ่ในสังคม มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างขัดสน มีรายได้น้อย รายได้ต่อเดือนต่ำกว่า 7,000 บาท อยู่ในกลุ่มผู้ในแรงงาน มีทักษะความรู้ทางด้านวิชาชีพมากกว่าทางด้านวิชาการ ได้แก่ แม่ค้าตลาดสด แม่บ้านทำความสะอาด ช่างเสริมสวย แม่ครัวทำอาหาร และรับจ้างทั่วไป ซึ่งเป็นผู้ที่เปิดรับชมรายการพินิจนคร รายการวิกสยาม รายการกัศนาคารบ้านทุ่ง ทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. คุณน้อย บุญธรรม อายุ 48 ปี อาชีพแม่ค้าตลาดสด
2. คุณพิลา จันชาติ อายุ 45 ปี อาชีพแม่ค้าตลาดสด
3. คุณวรางคณา สมจิตร อายุ 38 ปี อาชีพทำความสะอาด
4. คุณบุญเวียง คุณเขต อายุ 57 ปี อาชีพช่างเสริมสวย
5. คุณอำไพ จำป็น อายุ 54 ปี อาชีพรับจ้างทั่วไป
6. คุณศิริภัทร อบเชย อายุ 38 ปี อาชีพแม่ครัวทำอาหาร

3.4 วิธีการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ระดับสูง

1. ในขั้นตอนแรกผู้วิจัยใช้การเจาะจงกลุ่มเป้าหมายและยื่นจดหมายถึงบุคคลต่างๆ ไปที่หน่วยงานหรือองค์กรที่กลุ่มตัวอย่างสังกัดอยู่
2. ใช้วิธีการขอเข้าพบ เพื่ออธิบายถึงวัตถุประสงค์ของงานวิจัยครั้งนี้ รวมถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ ตลอดจนระเบียบวิธีการปฏิบัติในการสนทนากลุ่ม (Focus Group)
3. ในกรณีที่ผู้ให้สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างไม่ได้ดูรายการทั้ง 3 รายการ จะขอความอนุเคราะห์ให้แนะนำผู้ที่รู้จักและได้ชมรายการทั้ง 3 รายการ โดยมีข้อแม้ว่าต้องเป็นบุคคลที่อยู่ในระดับเดียวกันหรือสูงกว่าเท่านั้น จากนั้นก็ทำขั้นตอนเดิม จนกว่าจะได้กลุ่มตัวอย่างครบทั้ง 6 คน

กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ระดับกลาง

1. เนื่องจากผู้วิจัยอยู่ในระดับเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ชมในระดับกลางจึงสามารถเจาะจงเลือกผู้ชมที่รับชมรายการทั้ง 3 รายการ เช่น พนักงานที่ทำงานร่วมกัน
2. นอกเหนือจากนั้นผู้วิจัยใช้วิธีการลงพื้นที่โดยมีเป้าหมาย เช่น ห้างสรรพสินค้า เพราะเป็นสถานที่ในการประกอบอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง เพื่อการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลาย
3. จากนั้นใช้วิธีการซักถามกลุ่มตัวอย่างว่าเคยรับชมรายการทั้ง 3 รายการหรือไม่ และเลือกเฉพาะบุคคลที่เคยรับชมรายการทั้ง 3 รายการอย่างน้อย 1 ครั้ง
4. เมื่อได้กลุ่มตัวอย่างตรงตามที่กำหนดไว้ผู้วิจัยได้อธิบายถึงวัตถุประสงค์ของงานวิจัยครั้งนี้ รวมถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ ตลอดจนระเบียบวิธีการปฏิบัติในการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

กลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์ระดับล่าง

1. ผู้วิจัยใช้วิธีการลงพื้นที่โดยมีเป้าหมาย เช่น ตลาดสด ร้านเสริมสวย ร้านอาหาร ร้านซักรีด เป็นต้น เพราะเป็นสถานที่ในการประกอบอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง
2. จากนั้นใช้วิธีการซักถามและสังเกตว่ามีบุคคลใดเปิดรับชมรายการที่กำหนดไว้ เพราะผู้วิจัยได้เลือกช่วงเวลาในการลงพื้นที่ให้ตรงกับช่วงเวลาการออกอากาศของรายการ เพื่อการได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่ปิดรับชมรายการอย่างแท้จริง
3. เมื่อพบบุคคลที่สามารถเป็นตัวอย่างในการสัมภาษณ์ จึงเข้าไปขออนุญาตในการสัมภาษณ์พร้อมทั้งอธิบายถึงวัตถุประสงค์ของงานวิจัยครั้งนี้ รวมถึงประโยชน์ที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ ตลอดจนระเบียบวิธีการปฏิบัติในการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

3.5 เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้ประกอบด้วย

1. แนวคำถามการสัมภาษณ์การสนทนากลุ่ม
2. วิธีดัดบันทึกรายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย ที่ออกอากาศในปี 2551-2552 จำนวน 3 รายการ ดังนี้
 - วิธีดัดบันทึกรายการพินิจนคร
 - วิธีดัดบันทึกรายการวิเศษยาม
 - วิธีดัดบันทึกรายการรัตติกาลบ้านทุ่ง

3. กล้องโทรทัศน์ และเครื่องบันทึกเสียง

การสัมภาษณ์สนทนากลุ่ม (Focus Group) ในครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นำแบบสัมภาษณ์ที่ครอบคลุมถึงวัตถุประสงค์ในการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. ความพึงพอใจของผู้ชมที่มีต่อรายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย
2. การใช้ประโยชน์จากรายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยของผู้ชมที่มีต่อรายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย

3.6 แนวคำถามการสัมภาษณ์สนทนากลุ่ม (Focus Group)

1. ท่านเคยชมรายการใดบ้างทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย
2. ท่านเคยชมรายการพินิจนคร รายการวิกสยาม และรายการภัตตาคารบ้านทุ่งหรือไม่และหากเคยชมรู้สึกอย่างไร
3. ท่านมีความพึงพอใจต่อ รายการพินิจนคร รายการวิกสยาม รายการภัตตาคารบ้านทุ่งในด้านใด เพราะเหตุใด
4. ท่านใช้ประโยชน์จากรายการพินิจนคร รายการวิกสยาม และรายการภัตตาคารบ้านทุ่งอย่างไร

3.7 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล แบบการสนทนากลุ่ม (Focus Group) โดยรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 กลุ่ม

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกทำการศึกษาเฉพาะความคิดเห็นจากกลุ่มตัวอย่างในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ 2553

โดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) ผู้ศึกษาจะกล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการสนทนา พร้อมทั้งสร้างบรรยากาศให้เกิดความเป็นกันเอง โดยการพูดถึงเรื่องราวต่างๆ ไปที่กลุ่มตัวอย่างสนใจ เพื่อสร้างความไว้วางใจ ต่อจากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างชมเทปบันทึกรายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทย ทางสถานีโทรทัศน์ทีวีไทย ที่ออกอากาศในปี 2551-2552 จำนวน 3 รายการ ดังนี้

- วิธีดีบันที่กรายการพินิจนคร
- วิธีดีบันที่กรายการวิกสยาม

- วิธีดีบันทึกการร่ายการวัดตาควรวานทุ่ง

หลังจากชมเทปบันทึกการร่ายการส่งเสริมวัฒนธรรมไทยเสร็จในแต่ละเรื่อง ผู้ศึกษาจึงเริ่มสนทนาโดยยึดตามโครงสร้างคำถามในแบบสัมภาษณ์ที่จัดเตรียมไว้ และพัฒนาคำถามจากคำตอบที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่างเพื่อให้ได้คำตอบที่ชัดเจน เมื่อจบการสนทนาจะเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างซักถามข้อสงสัยหรือข้อคำถามที่นอกเหนือจากแบบสัมภาษณ์ ทั้งนี้ผู้ศึกษาใช้อุปกรณ์การบันทึกเสียงและกล้องโทรทัศน์เพื่อเก็บรายละเอียดทั้งหมด

3.8 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ทำการวิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์จาก อุปกรณ์การบันทึกเสียง ซึ่งได้คัดลอกออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร แล้วจำแนกเนื้อหาของบทสัมภาษณ์ออกเป็นประเด็นต่างๆ ตามวัตถุประสงค์ โดยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ร่วมกับแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในบทที่ 2 ตลอดจนนำข้อมูลด้านเอกสารมาสนับสนุน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย